

تحلیل محتوای مقاله‌های دوفصلنامه «تربیت اسلامی»

در سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۹۴

مهدی محمدی*

معصومه حسن‌خانی**

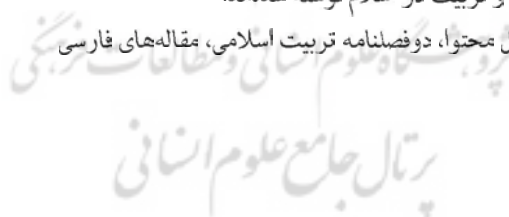
معصومه امید***

چکیده

هدف اصلی این نوشته، تحلیل محتوای ۱۵۱ مقاله منتشر شده در ۲۰ شماره دوفصلنامه علمی-پژوهشی «تربیت اسلامی» است. پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های کاربردی است که با استفاده از روش تحلیل محتوا صورت گرفته است.

یافته‌های پژوهش نشان داد که در هر شماره این نشریه، ۷،۵۵ مقاله منتشر شده که ۸۰،۸ درصد آنها با استفاده از روش کتابخانه‌ای نوشته شده بودند. ۷۷،۳ درصد از مقاله‌ها را نویسندگان مرد نوشته‌اند. بیش از ۵۸ درصد از نویسندگان مقاله‌ها نیز دارای مدرک دکتری بودند. ۴۱،۷ درصد از مقاله‌های نوشته شده تک مؤلفه بودند. در بین دانشگاه‌ها نیز دانشگاه اصفهان با ۴۰ مقاله، پژوهشگاه حوزه دانشگاه یا ۳۰ مقاله و دانشگاه تهران با ۲۳ مقاله بیشترین سهم را در انتشار مقاله‌های این نشریه عهده‌دار بودند. از نظر موضوعی نیز ۲۲ درصد مقاله‌های منتشر شده در حیطه‌ها و ابعاد تعلیم و تربیت در اسلام نوشته شده‌اند.

واژگان کلیدی: تحلیل محتوا، دوفصلنامه تربیت اسلامی، مقاله‌های فارسی

* استادیار گروه آموزشی علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه قم (نویسنده مسئول و پیگیر مکاتبات)
Email: mahdi.mohammadi203@gmail.com
** دانشجوی کارشناسی ارشد علم‌سنجی دانشگاه تهران
Email: m25.hasankhani@gmail.com
*** کارشناس علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه قم
Email: lib.omid2010@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۷/۶ تاریخ تأیید: ۱۳۹۴/۱۱/۱۱

مقدمه

در جهان کنونی جامعه‌ای را توسعه یافته می‌دانند که در کنار شاخص‌های اقتصادی و جمعیتی، مانند تولید ناخالص ملی، درآمد سرانه، تولید انرژی، نرخ امید به زندگی، نرخ مرگ و میر، نرخ زاد و ولد، ساخت سنی و جنسی جمعیت و شاخص‌های دیگر، آموزش و اطلاعات یا به دیگر سخن، عنصر اطلاعات و میزان دانایی اجتماعی در آن برجسته باشد. بی‌تردید، در چنین اجتماعی، تولید علم به‌عنوان ابزاری برای تولید، توزیع و انباشت داده‌ها و اطلاعات علمی در جهت گسترش، شکوفایی، تعالی و پیشرفت همه جانبه آن، به‌طور روزافزون نقشی حیاتی و اساسی دارند (صالحی و رحیمی، ۱۳۸۵، ص ۱۵۶).

تولید و چاپ مقاله به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مهارت‌ها و شاخصه‌های تحقیق و توسعه شناخته شده است. نتایج پژوهشی به دست آمده در این مقالات، می‌تواند به صورت‌های گوناگون به جامعه علمی ارائه شود، اما رسانه پذیرفته شده برای انتقال نتایج پژوهش، مجلات علمی هستند (صالحی و امیری، ۱۳۸۵، ص ۱۴۲). موحد و ایزدی معتقدند مجلات یکی از نمودهای تولید علم به شمار می‌آیند و به‌عنوان یکی از مجاری برقراری ارتباطات علمی میان دست‌اندرکاران فعالیت‌های علمی محسوب می‌شوند (ابراهیمی میلاجردی و ریاحی‌نیا، ۱۳۹۳، ص ۴۲۴).

نشریات علمی در مجامع بین‌المللی کانون توجه را از آن خود کرده به‌طوری که اختراعات، اکتشافات و یافته‌های نوین را می‌توان در چارچوب همین محمل‌های خاص اطلاعاتی، که تا حد امکان تخصصی شده‌اند، پیدا کرد. نشریات علمی یا توجه به اهمیتی که در عرصه علم و دانش دارند، لازم است به صورت دقیق ارزیابی شوند؛ زیرا که ارزیابی تنها ابزاری است که می‌تواند عملکرد نشریات را مورد سنجش قرار دهد و نسبت به استفاده بهینه از آن مطمئن شود (ریاحی‌نیا و توایی‌نژاد، ۱۳۹۰). یکی از این ارزیابی‌ها، ارزیابی محتوایی است که هرچند وقت یکبار در روی مقاله‌های یک حوزه و یا یک نشریه انجام می‌شود تا توافقی و کاستی‌های مسیر را به مسئولان امر به‌خوبی نشان دهد.

بیان مسئله

برای ارزیابی مجلات علمی از روش‌های مختلفی می‌توان استفاده کرد. روش تحلیل استنادی و تحلیل محتوایی از نمونه‌های این روش‌ها هستند. تحلیل محتوا، پژوهشی پیام‌محور است و یا سنجش و اندازه‌گیری ویژگی‌های محتوا همراه است (محمدی‌فر، ۱۳۸۷، ص ۲۷). از مهم‌ترین کاربردهای این روش می‌توان به جستجو و پیدا کردن ارتباط بین ایده‌ها، توجه به زبان و محتوای آن، آشکار نمودن تفاوت‌های بین ملل در محتوای ارتباطات، در نظر گرفتن و تعیین واقعیت‌های موجود در بستر ارتباطات، تعیین و شناسایی مقاصد، گرایش‌های فردی، گروهی یا سازمانی اشاره

کرد (ضیغمی، یاقری نسامی، حق دوست اسکونی و یادآور نیکروش، ۱۳۸۷، ص ۴۴). روش تحلیل محتوایی انعطاف‌پذیری بسیار بالایی دارد و همین ویژگی آن را برای استفاده در شرایط کاملاً متغیر و متفاوت مهیا ساخته است (تبریزی، ۱۳۹۳، ص ۱۰۶).

کارایی، رشد و ارتقای جامعه و افراد آن به کارایی و سازگاری تربیت با فرهنگ جامعه وابسته است. از آنجا که کشور ما اسلامی است، تربیت آن در صورتی کارا و با فرهنگ آن سازگار خواهد بود که از فرهنگ غنی اسلام سیراب شده باشد. در دوران معاصر راه‌حل بسیاری از مشکلات موجود، رجوع به تعلیم و تربیت اصیل اسلامی است. به همین علت، گروه علوم تربیتی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه به انتشار دوفصلنامه علمی پژوهشی «تربیت اسلامی»، به‌عنوان نخستین نشریه علمی پژوهشی در زمینه تعلیم و تربیت اسلامی در ایران، اقدام کرد تا بتواند مسائل و مشکلات موجود در این زمینه را با کمک متخصصان و پژوهشگران این رشته بررسی و زمینه را برای رشد و شکوفایی تربیت اسلامی در کشور فراهم آورد. این نشریه برای بقا و پیشرفت نیاز به بررسی و ارزیابی دارد، از این‌رو، پژوهش حاضر درصدد است با استفاده از شیوه تحلیل محتوا نشان دهد که وضعیت مقالات منتشر شده در نشریه تربیت اسلامی، از نظر موضوعی، جنسیت، سطح تحصیلی، رتبه علمی و... نویسندگان آنها چگونه است؟

اهمیت و ضرورت انجام پژوهش

دوفصلنامه تربیت اسلامی که نشریه‌ای علمی-پژوهشی است، از سال ۱۳۸۴ با هدف انتشار تحقیقات انجام شده در زمینه تربیت اسلامی، اطلاع‌رسانی علمی، فراهم آوردن زمینه برای تبادل نظر و تضارب آرای متفکران و محققان این رشته، فراهم آوردن زمینه برای تولید علم و اندیشه و نظریه‌پردازی در این زمینه و آماده کردن زمینه مناسب برای رشد و ارتقای هرچه بیشتر آموزش و پرورش رسمی کشور فعالیت خود را آغاز کرد. با گذشت ۱۱ سال از فعالیت این نشریه، ارزیابی فعالیت‌های انجام شده ضروری است. برای این منظور می‌توان از روش تحلیل محتوا استفاده کرد. روش تحلیل محتوا تصویری عینی از شرایط موجود و وضعیت انعکاس تحقیقات در دوفصلنامه تربیت اسلامی را ارائه می‌دهد. همچنین نشان‌دهنده گرایش‌های موضوعی و کمبودهای احتمالی موجود در مقالات این نشریه است. این پژوهش می‌تواند جهت‌گیری‌ها، اولویت‌ها و نیازهای پژوهشی آینده مجله را مشخص کند و متعاقباً منجر به برنامه‌ریزی صحیح مسئولان برای برطرف کردن کاستی‌ها و پیشرفت و بهبود کیفی این نشریه شود. همچنین پژوهش حاضر می‌کوشد با تحلیل محتوای مقالات نشریه تربیت اسلامی به اهداف زیر دست یابد.

سؤال‌های پژوهش

هدف اصلی از انجام این تحقیق، تحلیل محتوای مقالات منتشر شده در دوفصلنامه تربیت اسلامی در سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۴ است. پژوهش حاضر برای رسیدن به هدف اصلی، قصد دارد به پرسش‌های زیر پاسخ دهد.

۱. وضعیت مقالات منتشر شده در دوره زمانی مورد بررسی چگونه است؟
۲. مقالات منتشر شده در دوفصلنامه تربیت اسلامی، از نظر روش‌شناسی، از چه روش‌هایی استفاده کرده‌اند؟
۳. توزیع فراوانی جنسیت تولیدکنندگان مقالات به چه صورت است؟ پرکارترین نویسندگان کدام‌اند؟
۴. میزان مشارکت نویسندگان یا رتبه‌های علمی مختلف در تولید مقاله‌های نشریه چگونه است؟
۵. میزان همکاری‌های علمی در تولید مقالات نشریه چگونه است؟
۶. سهم مؤسسات و مراکز آموزشی و پژوهشی در تولید مقاله‌های نشریه چگونه است؟
۷. توزیع فراوانی گرایش‌های موضوعی مقالات به چه صورت است؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع تحقیقات کاربردی است که با استفاده از روش تحلیل محتوا^۱ انجام شده است. تحلیل محتوا، در صدد عینیت بخشیدن، کمی کردن و سنجش‌پذیری پیام‌ها از طریق نمادهای مشخص است. از این روش غالباً در شناسایی، تحلیل و ضبط محتوای منابع چاپی و غیرچاپی استفاده می‌شود. در این روش، می‌توان مجموعه‌ای از اسناد یا متون را استخراج، شمارش و طبقه‌بندی کرد (طهماسیان، ۱۳۸۶، ص ۵۵). با توجه به اینکه روش تحلیل محتوا به دنبال شناخت محورهای خطوط اصلی یک متن، سخنرانی، تصویر و... می‌باشد، توجیه روایی این روش آن است که تحلیل محتوای مقاله‌های منتشر شده در ۲۰ شماره نشریه تربیت اسلامی، تنها از راه تحلیل محتوا قابل انجام بود و روش‌های دیگر پیمایشی قادر به پاسخگویی به این مسئله نیستند. برای گردآوری داده‌ها از سیاهه‌وارسی استفاده شد. جامعه پژوهش این مطالعه را ۱۵۱ مقاله چاپ شده در ۲۰ شماره نشریه تربیت اسلامی از تابستان ۱۳۸۴ تا تابستان ۱۳۹۴ تشکیل می‌دهند. در این پژوهش یا مراجعه به تک تک شماره‌ها و محتوای مقالات، اطلاعات لازم مانند نوع مقاله، روش بررسی، ابزار گردآوری اطلاعات، جنسیت، وضعیت شغلی، مدرک تحصیلی، وابستگی

1. content analysis

سازمانی، گرایش موضوعی جمع‌آوری شد. محاسبه و تحلیل داده و استنتاج آماری به کمک نرم‌افزار EXCEL انجام شد.

پیشینه پژوهش

تحلیل محتوای یکی از روش‌های مهم و پرکاربرد تحقیق است. این روش از آن جهت به دیگر روش‌ها برتری دارد که در آن نیاز به گردآوری اطلاعات نیست، بلکه اطلاعات موجود است و باید تحلیل شود و نتیجه‌گیری لازم به عمل آید (ساروخانی، ۱۳۸۹، ج ۲، ص ۲۷۹). تحلیل محتوای فصلنامه تربیت اسلامی نیز از این قاعده مستثنی نیست و مقالات آن در بیست شماره گذشته مجله منتشر شده بودند و محققان با گردآوری و تحلیل اطلاعات مقالات تلاش کردند افقی را پیش روی دست‌اندرکاران مجله باز کنند. البته این امر محدود به این مجله نیست، بلکه تحقیقات گوناگونی در خصوص نشریه‌های دیگر نیز انجام شده است که در ادامه به برخی از آن اشاره می‌شود.

عسگری، الهی و پورسلطانی زرنندی (۱۳۹۱) برای بررسی و تحلیل محتوای مقالات مدیریت ورزشی نشریه پژوهش در علوم ورزشی در بازه زمانی ۱۳۸۰-۱۳۹۰، ۱۵۵ مقاله منتشر شده در این نشریه را بررسی کردند. یافته‌ها نشان داد که ۴۶/۱ درصد از مقالات از روش پیمایشی استفاده کردند. ۹۲/۹ درصد از مقالات چند نویسنده دارند. همچنین ۶۷/۱ درصد از مقالات مدیریت ورزشی این نشریه توسط پژوهشگران دارای تحصیلات مدیریت ورزشی و بقیه آنها توسط پژوهشگران دیگر گرایش‌های تربیت بدنی و رشته‌های غیرمرتبط نگاشته شده‌اند. ۴۶ درصد از نویسندگان دارای درجه استادیاری و ۳۹/۴ درصد مقالات مربوط به حوزه مطالعاتی رفتار سازمانی و روان‌شناسی مدیریت است.

ضیایی، الهی و بخشوده‌تیا (۱۳۹۲) برای تحلیل محتوای مقالات نشریه علوم حرکتی و ورزش دانشگاه خوارزمی، مقالات منتشر شده در سال ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۹ را بررسی کردند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد، بیشترین درصد هم‌پژوهی پژوهش‌ها مربوط به مقالاتی بوده که توسط ۳ نویسنده نگاشته شده است. ۹۵/۲ درصد از روش تحقیق کمی و ۴/۸ درصد از روش تحقیق کیفی استفاده کرده‌اند. بیش از نیمی از مقالات فقط در دو حیطه مدیریت ورزشی و فیزیولوژی ورزشی نگارش شده است. افزون بر آن یافته‌ها حاکی از آن بود که بیشتر مطالعات در حیطه ورزشی آموزشی و کمترین مقالات در حیطه ورزش افسار ویژه بوده است.

ابراهیمی میلاجردی و ریاحی‌تیا (۱۳۹۳) با هدف بررسی کمی و کیفی مقالات فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی ۱۳۹ مقاله منتشر شده از سال ۱۳۸۷-۱۳۹۱، را بررسی کردند. نتایج پژوهش نشان داد، میزان مشارکت دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد و اعضای

هیئت علمی یا رتبه استادیاری در ارائه مقالات علمی بیش از دیگر نویسندگان یا رتبه‌ها و مدارک علمی دیگر بوده است. در خصوص میزان مشارکت دانشگاه‌ها و مراکز علمی و پژوهشی، دانشگاه تهران و نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور بیشترین سهم را به خود اختصاص داده‌اند. نیمی از این مقالات یا همکاری دو نویسنده، حدود یک‌پنجم مقالات به صورت انفرادی توسط محققان ارائه شده و ۲۳ عنوان مقاله توسط بیش از دو نویسنده نگارش شده‌اند. گرایش موضوعی این فصلنامه مربوط به «کتابخانه‌ها و مراکز منابع» است.

سلطانی (۱۳۹۳) در پژوهشی ضمن تحلیل محتوای ۱۰۲ مقاله چاپ شده در ۱۴ شماره فصلنامه پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی دریافت که در ۶۸/۶۲ درصد از روش تحقیق کمی بر پایه پیمایش استفاده شده است. سازمان یا شرکت یا ۵۴/۹۰ درصد بالاترین میزان سطح تحلیل در مطالعات و تحقیقات مدیریت منابع انسانی بوده است. ۲۸/۴۳ درصد مطالعات، بر روی کارکنان سازمان‌ها انجام شده است. بیش از ۶۰ درصد از مقالات ثبت شده در مجله، به موضوعاتی اختصاص داشته‌اند که با اهداف مجله رابطه‌ای ندارد و در برخی از موضوعات مهم و تخصصی مدیریت منابع انسانی، مقاله‌ای چاپ نشده است.

رضایت (۱۳۹۴) در تحلیل محتوایی و استادی مقاله‌های چاپ شده در فصلنامه پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، ضمن بررسی ۸۱ مقاله چاپ شده در ۱۳ شماره از این نشریه دریافت که بیشترین گرایش موضوعی مقاله‌ها به مبانی و اصول تعلیم و تربیت اختصاص دارد. ۷۳ درصد از مقاله‌ها به صورت گروهی تولید شده است. ۵۲ درصد نویسندگان مجله را مردان و بیشترین سطح تحصیلات نویسندگان را مقطع تحصیلی دکتری با ۵۶ درصد تشکیل می‌دهد. ۷۸ درصد از پژوهش‌ها از نوع کیفی بوده، ۶۷ درصد از مقالات به روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است.

محمدی، دادگر و مطهری‌نیا (۱۳۹۴) در تحلیل محتوای مقالات فصلنامه پژوهش‌های فلسفی-کلامی در سال‌های ۱۳۷۸-۱۳۹۱ به این نتیجه رسیدند که ۹۴/۷ درصد از مقالات تألیفی و ۵/۳ درصد از مقالات ترجمه بودند. همه مقالات به روش کتابخانه‌ای انجام شده‌اند. ۸۹/۵ درصد از نویسندگان را مردان تشکیل می‌دادند و ۸۱/۴ درصد از مقالات حاصل کار انفرادی است. ۴۸ درصد آثار را افراد دارای مدرک دکتری و ۱۷/۲ درصد را دانشجویان دوره دکتری نوشته‌اند. از نظر رتبه‌های علمی ۳۵ درصد آثار را استادیاران و ۱۰ درصد را دانشیاران نوشته‌اند. بررسی وابستگی سازمانی نویسندگان نشان داد ۲۸/۱ درصد حاصل کار پژوهشگران دانشگاه قم بود، دانشگاه تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، دانشگاه اصفهان و دانشگاه علامه طباطبایی در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند. ۲۵/۶ درصد آثار در حوزه فلسفه اسلامی، ۱۹/۸ درصد در حوزه فلسفه غرب و ۷ درصد در حوزه کلام جدید بود.

پس از مرور پیشینه‌ها، که عمدتاً معرفی پژوهش‌های انجام شده در ۳ سال اخیر هست، مشخص شد که بیشتر مقاله‌های نوشته شده در حوزه اسلامی و علوم انسانی به صورت مقاله‌های کتابخانه‌ای است و مشارکت زنان نیز در مقایسه با مردان در تألیف مقاله‌ها اندک است. حوزه موضوعی پژوهش‌های انجام شده نیز مشخص کرد که بر روی مجله‌های حوزه تعلیم و تربیت اسلامی تنها یک پژوهش انجام شده است، در حالی که یا توجه به اهمیت موضوع و تأکید نظام آموزشی کشور بر جاری کردن روند تعلیم و تربیت اسلامی باید این‌گونه پژوهش‌ها بیشتر انجام شود، پژوهش حاضر نیز یکی دیگر از این پژوهش‌ها است.

یافته‌های پژوهش: در این بخش قصد داریم به تجزیه و تحلیل داده‌ها در پاسخ به سؤال‌های پژوهش بپردازیم.

سؤال اول: وضعیت مقالات منتشر شده در دوره زمانی مورد بررسی چگونه بوده است؟

یا بررسی ۲۰ شماره دوفصلنامه علمی-پژوهشی تربیت اسلامی بین سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۹۴ مشخص شد که در طول این ۱۰ سال ۱۵۱ مقاله (میانگین ۱۵/۱ مقاله) در هر سال منتشر شده است و به‌طور میانگین ۷/۵۵ مقاله در هر شماره چاپ شده است. جدول (۱) داده‌های آماری آن را نشان می‌دهد.

جدول ۱: توزیع فراوانی مقالات منتشر شده در طول سال‌های مورد بررسی

سال	تعداد شماره‌ها	تعداد مقالات	درصد
۱۳۸۴	۱	۶	۴/۰
۱۳۸۵	۳	۱۵	۹/۹
۱۳۸۶	۳	۱۴	۹/۳
۱۳۸۷	۳	۱۴	۹/۳
۱۳۸۸	۳	۱۴	۹/۳
۱۳۸۹	۳	۱۵	۹/۹
۱۳۹۰	۳	۱۶	۱۰/۶
۱۳۹۱	۳	۱۶	۱۰/۶
۱۳۹۲	۳	۱۷	۱۱/۳
۱۳۹۳	۳	۱۶	۱۰/۶
۱۳۹۴	۱	۸	۵/۳
جمع	۲۰	۱۵۱	۱۰۰/۰

همان‌طور که داده‌های جدول (۱) نشان می‌دهد، بیشترین تعداد مقاله (۱۷ عنوان) در سال ۱۳۹۲ و کمترین میزان در سال ۱۳۸۴ (۶ عنوان) و ۱۳۹۴ (۸ عنوان) بوده است. علت آن این بوده

که در زمان بررسی این تحقیق، هنوز شش ماه دوم ۱۳۹۴ تمام نشده بود در یقیه سالها مقررات وزارت علوم، که برای هر شماره حداقل ۶ مقاله عنوان کرده، مراعات شده است.

سؤال دوم: مقالات منتشر شده در دوفصلنامه تربیت اسلامی از نظر روش‌شناسی از چه روش‌هایی استفاده کرده‌اند؟

پرسش دوم پژوهش به بررسی توزیع فراوانی روش‌های پژوهش مقالات منتشر شده طی ده سال می‌پردازد. داده‌های آماری جدول (۲) داده‌های آماری آن را نشان می‌دهد.

جدول ۲: توزیع فراوانی روش پژوهش مقالات

سال	توع مقاله		کتابخانه‌ای		پیمایشی		جمع	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
۱۳۸۴	۶	۱۰۰	۰	۰/۰	۶	۴		
۱۳۸۵	۱۲	۸۰	۳	۲۰	۱۵	۹/۹		
۱۳۸۶	۱۱	۷۸/۶	۳	۲۱/۴	۱۴	۹/۳		
۱۳۸۷	۱۳	۹۲/۹	۱	۷/۱	۱۴	۹/۳		
۱۳۸۸	۱۲	۸۵/۷	۳	۱۴/۳	۱۴	۹/۳		
۱۳۸۹	۱۰	۶۶/۷	۵	۳۳/۳	۱۵	۹/۹		
۱۳۹۰	۱۴	۸۷/۵	۲	۱۳/۵	۱۶	۱۰/۶		
۱۳۹۱	۱۴	۸۷/۵	۲	۱۳/۵	۱۶	۱۰/۶		
۱۳۹۲	۱۴	۸۲/۴	۳	۱۷/۶	۱۷	۱۱/۳		
۱۳۹۳	۱۲	۷۵	۴	۲۵	۱۶	۱۰/۶		
۱۳۹۴	۴	۵۰	۴	۵۰	۸	۵/۳		
جمع کل	۱۲۲	۸۰/۸	۲۹	۱۹/۳	۱۵۱	۱۰۰		

همان‌طور که داده‌های جدول (۲) نشان می‌دهد، مقاله‌های با روش پژوهش کتابخانه‌ای یا ۸۰/۸ درصد در بیست شماره نشریه، تقریباً سه برابر مقاله‌های انجام شده با روش پیمایشی هستند، اما نکته حائز اهمیت، افزایش تعداد مقاله‌های پیمایشی در سال‌های اخیر است.

سؤال سوم: توزیع فراوانی جنسیت تولیدکنندگان مقالات به چه صورت است و پرکارترین نویسندگان چه کسانی بودند؟

سؤال سوم پژوهش به بررسی جنسیت نویسندگان و تعداد آثار پدیدآورندگان اختصاص یافته بود. جدول (۳) یافته‌های آن را نشان می‌دهد.

جدول ۳: توزیع فراوانی جنسیت نویسندگان مقالات

سال	جنسیت		مردان		زنان	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
۱۳۸۴	۱	۱۶/۷	۵	۸۲/۳	۶	۲/۲
۱۳۸۵	۴	۱۲/۱	۱۵	۷۸/۹	۱۹	۶/۸
۱۳۸۶	۲	۸/۷	۲۱	۹۱/۳	۲۳	۸/۳
۱۳۸۷	۳	۱۳	۲۲	۸۸	۲۵	۹
۱۳۸۸	۵	۲۰	۲۰	۸۰	۲۵	۹
۱۳۸۹	۷	۲۰/۶	۲۷	۷۹/۴	۳۴	۱۲/۲
۱۳۹۰	۶	۲۰/۷	۲۳	۷۹/۳	۲۹	۱۰/۴
۱۳۹۱	۱۱	۳۷/۹	۱۸	۶۲/۱	۲۹	۱۰/۴
۱۳۹۲	۱۱	۳۲/۴	۲۳	۶۷/۶	۳۴	۱۲/۲
۱۳۹۳	۹	۲۸/۱	۲۳	۷۱/۹	۳۳	۱۱/۵
۱۳۹۴	۵	۲۲/۷	۱۷	۷۷/۳	۲۳	۷/۹
جمع کل	۶۴	۲۳	۲۱۴	۷۷	۲۷۸	۱۰۰

همان‌طور که داده‌های جدول (۳) نشان می‌دهد، در مقاله‌های منتشر شده، ۷۷ درصد مقالات توسط نویسندگان مرد و ۲۳ درصد مقالات توسط نویسندگان زن نگارش یافته است. در ادامه این پرسش، نویسندگان پرکار نیز استخراج و بررسی شدند. یافته‌ها نشان داد که رضاعلی نوروزی با ۸ مقاله در رتبه نخست قرار دارد و علی نقی فقیهی با ۷ مقاله در جایگاه دوم و حسنعلی بختیار نصرآبادی، محمدرضا تقوی و ابراهیم میرشاه جعفری هر کدام با ۵ مقاله رتبه سوم را به خود اختصاص داده‌اند.

سؤال چهارم: توزیع فراوانی سطوح علمی مختلف در تولیدکنندگان مقالات به چه صورت بوده است؟

سؤال چهارم پژوهش به توزیع فراوانی سطوح علمی نویسندگان مقاله پرداخته است. بی‌شک یکی از موارد تأثیرگذار در غنای مقالات منتشر شده در یک نشریه، سطح علمی و میزان تحصیلات نویسندگان مقالات است. جدول (۴) سطح علمی نویسندگان مقاله‌های نشریه را نشان می‌دهد.

جدول ۴: توزیع فراوانی نویسندگان براساس سطوح علمی

مقطع تحصیلی	جنسیت		مردان		زنان	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
دانشجوی کارشناسی ارشد	۸	۲/۹	۱۳	۴/۷	۲۱	۷/۶
کارشناسی ارشد	۱۶	۵/۸	۱۹	۶/۸	۳۵	۱۲/۶
دانشجوی دکتری	۱۳	۴/۷	۳۵	۱۲/۶	۴۸	۱۷/۳
دکتری	۲۶	۹/۴	۱۳۶	۴۸/۹	۱۶۲	۵۸/۳
نامشخص	۱	۰/۴	۱۱	۴	۱۲	۴/۳
جمع کل	۶۴	۲۳	۲۱۴	۷۷	۲۷۸	۱۰۰

همان‌گونه که در جدول (۴) مشاهده می‌شود، نویسندگان یا مدرک تحصیلی دکتری یا ۵۸/۳ درصد بیشترین فراوانی را دارا هستند که ۴۸/۹ درصد نویسندگان مقطع دکتری را مردان و ۹/۴ درصد آن را زنان به خود اختصاص داده‌اند. دانشجویان دکتری یا ۱۷/۳ درصد و فارغ‌التحصیلان کارشناسی ارشد یا ۱۲/۶ درصد در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

سؤال پنجم: توزیع فراوانی میزان همکاری علمی در تولید مقالات به چه صورت بوده است؟ پرسش پنجم پژوهش به تعیین میزان همکاری علمی در تولید مقالات اختصاص یافته است. داده‌های جدول (۵) نشانگر توزیع فراوانی تعداد نویسندگان مقالات است.

جدول ۵: توزیع فراوانی میزان همکاری علمی

تعداد نویسندگان	تک نویسنده		دو نویسنده		سه نویسنده		چهار نویسنده		پنج نویسنده		جمع کل
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
۱۳۸۴	۶	۹/۵	۰	۰/۰	۰	۰/۰	۰	۰/۰	۰	۰/۰	۴
۱۳۸۵	۱۲	۱۹	۳	۳/۷	۱	۳/۳	۰	۰/۰	۰	۰/۰	۹/۹
۱۳۸۶	۷	۱۱/۱	۵	۹/۳	۲	۶/۷	۰	۰/۰	۰	۰/۰	۹/۳
۱۳۸۷	۵	۷/۹	۷	۱۳	۲	۶/۷	۰	۰/۰	۰	۰/۰	۹/۳
۱۳۸۸	۷	۱۱/۱	۴	۷/۴	۲	۶/۷	۱	۳۳/۳	۰	۰/۰	۹/۳
۱۳۸۹	۴	۶/۳	۶	۱۱/۱	۳	۱۰	۱	۳۳/۳	۱	۱۰۰	۹/۹
۱۳۹۰	۶	۹/۵	۷	۱۳	۳	۱۰	۰	۰/۰	۰	۰/۰	۱۰/۶
۱۳۹۱	۶	۹/۵	۸	۱۴/۸	۱	۳/۳	۱	۳۳/۳	۰	۰/۰	۱۰/۶
۱۳۹۲	۵	۷/۹	۷	۱۳	۵	۱۶/۷	۰	۰/۰	۰	۰/۰	۱۱/۳
۱۳۹۳	۵	۷/۹	۶	۱۱/۱	۵	۱۶/۷	۰	۰/۰	۰	۰/۰	۱۰/۶
۱۳۹۴	۰	۰/۰	۲	۳/۷	۶	۲۰	۰	۰/۰	۰	۰/۰	۵/۳
جمع کل	۶۳	۴۱/۷	۵۴	۳۵/۸	۳۰	۱۹/۹	۳	۲	۱	۰/۷	۱۰۰

همان‌طور که داده‌های جدول ۵ نشان می‌دهد، مقالات تک نویسنده‌ای ۴۱/۷ درصد بیشترین فراوانی را دارند و پس از آن مقالات دو نویسنده‌ای با ۳۵/۸ درصد و سه نویسنده‌ای با ۱۹/۹ درصد قرار دارند، البته روند همکاری علمی در طول سال‌های مورد بررسی تغییر کرده و تمایل نویسندگان برای همکاری علمی افزایش یافته است، همان‌طور که مشاهده می‌شود در طول ۱۰ سال تعداد مقالات چند نویسنده‌ای افزایش یافته و تعداد مقالات تک نویسنده‌ای کاهش یافته به صورتی که در سال ۱۳۹۴ هیچ مقاله تک نویسنده‌ای منتشر نشده است.

سؤال ششم: توزیع فراوانی وابستگی سازمانی تولیدکنندگان مقالات به چه صورت است؟ در بررسی وابستگی سازمانی نویسندگان مقالات و از داده‌های جدول (۶) استفاده می‌شود.

جدول ۶: توزیع فراوانی وابستگی سازمانی نویسندگان مقالات

فراوانی	نام مؤسسه
۴۰	دانشگاه اصفهان
۳۰	پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
۲۳	دانشگاه تهران
۲۱	دانشگاه فردوسی مشهد
۱۸	دانشگاه شیراز
۱۷	دانشگاه تربیت مدرس تهران
۱۶	دانشگاه علامه طباطبایی
۹	دانشگاه شاهد
۸	دانشگاه تبریز
۸	دانشگاه قم
۸	دانشگاه تربیت معلم
۷	دانشگاه امام صادق علیه السلام

همان‌طور که داده‌های جدول نشان می‌دهد، دانشگاه اصفهان با ۴۰ مقاله بیشترین فراوانی را در بین دیگر وابستگی‌های سازمانی به خود اختصاص داده است، پس از آن پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و دانشگاه ۳۰ مقاله و دانشگاه تهران با ۲۳ مقاله بیشترین فراوانی را دارا هستند. دانشگاه فردوسی مشهد، شیراز و تربیت مدرس تهران در جایگاه‌های بعدی قرار دارند. داده‌های جدول حاکی از آن است که همه نویسندگان مقالات از مراکز علمی معتبر کشور هستند و این نکته قابل ملاحظه است.

سؤال هفتم: توزیع فراوانی گرایش‌های موضوعی مقالات به چه صورت است؟

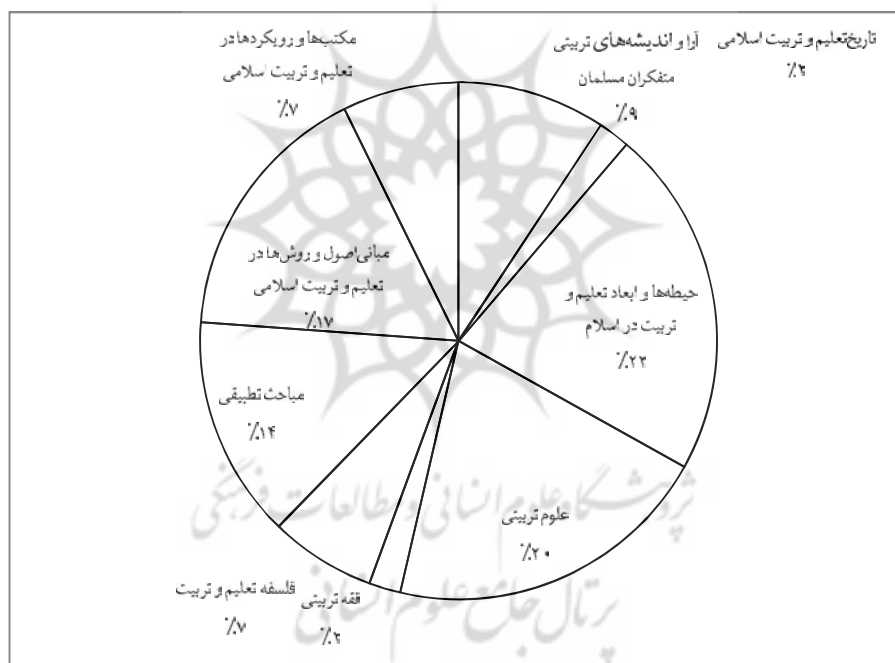
برای پاسخگویی به سؤال هفتم پژوهش و توزیع فراوانی گرایش‌های موضوعی مقالات در نشریه تربیت اسلامی، نگارندگان، دسته‌بندی موضوعی معرفی شده توسط سردبیر نشریه در شماره نخست را مبنا قرار دادند. حیطه‌های موضوعی مورد بررسی به شرح ذیل است:

۱. فلسفه تعلیم و تربیت؛
۲. مکتب‌ها و رویکردهای در تعلیم و تربیت اسلامی؛
۳. فقه تربیتی؛
۴. مبانی، اصول و روش‌ها در تعلیم و تربیت اسلامی؛
۵. تاریخ و تعلیم و تربیت اسلامی؛
۶. آرا و اندیشه‌های تربیتی متفکران مسلمان؛
۷. علوم تربیتی (مدیریت آموزشی، برنامه‌ریزی درسی و آموزشی، روان‌شناسی تربیتی یا نگاه اسلامی)؛

۸. مباحث تطبیقی؛

۹. حیطه‌ها و ابعاد تعلیم و تربیت در اسلام (تربیت اعتقادی، تربیت عبادی، تربیت اخلاقی، تربیت جنسی، تربیت سیاسی و...).

همان‌گونه که در نمودار مشاهده می‌شود، زمینه‌های موضوعی که بیش از دیگر موضوعات مورد توجه نویسندگان مقالات بوده، عبارتند از: حیطه‌ها و ابعاد تعلیم و تربیت در اسلام (تربیت اعتقادی، تربیت عبادی، تربیت اخلاقی، تربیت جنسی، تربیت سیاسی و...) با ۲۲ درصد؛ علوم تربیتی (مدیریت آموزشی، برنامه‌ریزی درسی و آموزشی، روان‌شناسی تربیتی یا نگاه اسلامی) با ۲۰ درصد؛ مبانی، اصول و روش‌ها در تعلیم و تربیت اسلامی با ۱۷ درصد. موضوعات فقه تربیتی و تاریخ تعلیم و تربیت اسلامی با ۲ درصد کمتر از دیگر موضوعات مورد توجه پژوهشگران بوده است.

نمودار ۱: توزیع فراوانی حیطه‌های موضوعی مقالات

بحث و نتیجه‌گیری

تحلیل محتوا نوعی تکنیک پژوهش است که برای توصیف عینی، منظم و کمی محتوای ارتباطات، با هدف تفسیر داده‌ها، به کار می‌رود. هدف نهایی آن برجسته ساختن خطوط و جهت‌گیری فکری

یک اثر است. در این بررسی تلاش شده جهت‌گیری‌های نشریه تربیت اسلامی از حیث روش تحقیق مقالات چاپ شده، سطح تحصیلی نویسندگان، رتبه علمی آنان و همچنین میزان مشارکت نویسندگان و گرایش‌های موضوعی مقاله‌های منتشر شده مشخص شود.

میانگین تعداد مقالات منتشر شده در هر شماره از دوفصلنامه ۷/۵۵ مقاله بوده که حاکی از آن است که مسئولان نشریه سقف اعلام شده از سوی کمیسیون بررسی نشریات را رعایت کرده‌اند (کمیسیون بررسی نشریات علمی کشور، ۱۳۹۰)؛ راه البته همه مجلات دارای درجه موظفند به آیین‌نامه‌های ابلاغی پایبند باشند، به طوری که ابراهیمی میل‌جردی و ریاحی‌تیا (۱۳۹۳) نشان دادند که نشریه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی نیز خود را به رعایت حداقل سقف پایبند دانسته و وضعیت مشابهی دارد. این نتیجه حاکی از آن است که وضعیت دوفصلنامه تربیت اسلامی از نظر تعداد مقالات منتشر شده در هر شماره مطلوب است.

بررسی روش تحقیق مقاله‌های منتشر شده نشان داد که مقاله‌های انجام شده با روش پژوهش کتابخانه‌ای ۸۰/۸ درصد از مقاله‌ها را به خود اختصاص داده‌اند. این وضعیت نشان‌دهنده این است که محققان این حوزه کمتر علاقه‌مند به انجام پژوهش‌های میدانی هستند و لازم است نشریه در سیاست‌گذاری‌های خود این مهم را مد نظر قرار دهد. این نتیجه مغایر با یافته‌های سلطانی (۱۳۹۳)، ضیایی، الهی و بخشوده‌تیا (۱۳۹۲)، و عسگری، الهی، پورسلطانی زرنندی (۱۳۹۱) است و تنها مطابق با یافته‌های محمدی، دادگر، مطهری‌تیا (۱۳۹۴) است که در پژوهش وی همه مقالات به روش کتابخانه‌ای انجام شده است. نقطه قابل تأمل افزایش مقاله‌های میدانی در سال‌های اخیر است که نشان می‌دهد جهت‌گیری نشریه به این سمت در حال تغییر است.

بررسی میزان مشارکت نویسندگان نشان داد که مشارکت نویسندگان مرد حدود سه برابر نویسندگان زن بوده است. در سال ۱۳۸۶ مردان بیشترین میزان مشارکت را، با ۹۱/۳ درصد، داشته‌اند و بیشترین مشارکت زنان مربوط به سال ۱۳۹۱ یا ۳۷/۹ درصد است. با بررسی میزان مشارکت نویسندگان مرد و زن در طول ده سال مورد بررسی مشاهده شد که در سال‌های اخیر میزان مشارکت زنان افزایش یافته است. البته میزان مشارکت کمتر زنان مختص این پژوهش نیست، بلکه در همه تحقیقات معرفی شده در پیشینه تحقیق، مشارکت آقایان در ارائه مقالات بیشتر از بانوان بوده است.

بررسی سطح تحصیلی نویسندگان نشان داد که نویسندگان یا مدرک تحصیلی دکتری یا ۵۸/۳ درصد بیشترین مشارکت را در تدوین مقاله‌های این نشریه بر عهده داشتند. دانشجویان دکتری یا ۱۷/۳ درصد و فارغ‌التحصیلان کارشناسی ارشد یا ۱۲/۶ درصد در رتبه‌های بعدی قرار دارند. نتایج حاکی از آن است که این پژوهش نیز نتیجه‌ای مشابه با تحقیق محمدی، دادگر و مطهری‌تیا (۱۳۹۴)، ۴۸ درصد مدرک دکتری و ۱۱/۲ درصد دانشجویان دکتری و رضایت (۱۳۹۴) یا ۵۶

درصد مدرک دکتری دارد. سطح علمی بالای نویسندگان می‌تواند نشان از سطح علمی بالای مقالات منتشر شده در فصلنامه تربیت اسلامی باشد و این مسئله می‌تواند در غنای علمی این مجله تأثیر بسزایی داشته باشد.

بررسی میزان همکاری علمی جهت تدوین مقالات دوفصلنامه تربیت اسلامی نشان داد که مقالات تک نویسنده‌ای با ۴۱/۷ درصد بیشترین فراوانی را دارند و پس از آن مقالات دو نویسنده‌ای با ۳۵/۸ درصد و سه نویسنده‌ای با ۱۹/۹ درصد قرار دارند، البته روند همکاری علمی در طول سال‌های مورد بررسی تغییر کرده است و تمایل نویسندگان برای همکاری علمی افزایش یافته است همان‌طور که مشاهده می‌شود در طول ده سال تعداد مقالات چند نویسنده‌ای افزایش و تعداد مقالات تک نویسنده‌ای کاهش یافته، به صورتی که در سال ۱۳۹۴ هیچ مقاله تک نویسنده‌ای منتشر نشده است. این نکته می‌تواند تمایل نویسندگان به انجام کار گروهی را نشان دهد و در عین حال می‌توان گفت انجام فعالیت‌های پژوهشی مشترک منجر به افزایش کیفیت مقالات می‌شود. بنابراین، با توجه به روند رو به رشد پژوهش‌های گروهی در دوفصلنامه تربیت اسلامی، مقالات این مجله از نظر کیفی به وضعیت مطلوبی رسیده است.

بررسی وابستگی سازمانی نویسندگان نشان داد که دانشگاه اصفهان با ۴۰ مقاله، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه با ۳۰ مقاله و دانشگاه تهران با ۲۳ مقاله بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند. دانشگاه فردوسی مشهد، دانشگاه شیراز و دانشگاه تربیت مدرس تهران در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند. اعتبار دانشگاه‌ها و مؤسساتی که نویسندگان به آنها وابستگی دارند، نشان‌دهنده اعتبار علمی مطالب منتشر شده در این نشریه می‌باشد و این نکته قابل ملاحظه است.

بررسی توزیع فراوانی موضوعات پژوهش‌های انجام شده نشان داد که موضوعات، حیطه‌ها و ابعاد تعلیم و تربیت در اسلام (تربیت اعتقادی، تربیت عبادی، تربیت اخلاقی، تربیت جنسی، تربیت سیاسی و...) با ۲۲ درصد، علوم تربیتی (مدیریت آموزشی، برنامه‌ریزی درسی و آموزشی، روان‌شناسی تربیتی با نگاه اسلامی) با ۲۰ درصد بیشتر مورد توجه بوده‌اند و زمینه‌های موضوعی فقه تربیتی و تاریخ تعلیم و تربیت اسلامی با ۲ درصد کمتر از دیگر موضوعات مورد توجه قرار گرفته‌اند.

پیشنهاد‌های پژوهش

بررسی روش پژوهش مقاله‌های منتشر شده حاکی از آن است که بیشتر مقاله‌ها به روش کتابخانه‌ای انجام شده‌اند. از این‌رو، لازم است مسئولان نشریه توجه به مقاله‌های میدانی را در اولویت‌های خود قرار دهند؛

بررسی میزان مشارکت نویسندگان نشان‌دهنده این است که بیشترین اولویت با مقاله‌های تک

نویسنده‌ای بوده است. در حالی که توجه به آثار چند نویسنده‌ای افزون بر تقویت روحیه فعالیت گروهی اتقان علمی اثر را نیز تضمین می‌کند. از این‌رو، لازم است مسئولان نشریه در پذیرش مقاله‌ها این مهم را مد نظر قرار دهند. هر چند افزایش تعداد پژوهش‌های گروهی در سال‌های اخیر حاکی از روی آوردن محققان این حوزه به انجام فعالیت‌های گروهی است؛

یا توجه به عدم توازن مقاله‌های موضوعات مختلف، پیشنهاد می‌شود مسئولان نشریه براساس نیاز روز، پیش از انتشار هر شماره، موضوعی را برای شماره‌های بعدی انتخاب کنند و براساس موضوع به چاپ مقاله بپردازند؛

از دیگر پیشنهادهای این پژوهش این است که لازم است، یا توجه به وجود نواقصی در اطلاعات نویسندگان پژوهش‌ها مسئولان نشریه دقت لازم در مورد اطلاعات نویسندگان پژوهش را داشته باشند و مواردی مانند سطوح علمی نویسندگان و وابستگی سازمانی آنها در پژوهش‌ها آورده شود.

منابع

- ابراهیمی میلاجردی، زینب؛ ریاحی‌نیا، نصرت (۱۳۹۳)، «مطالعه کمی و کیفی مقالات فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی از سال ۱۳۸۷-۱۳۹۱»، تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۲۰ (۳)، ص ۴۲۳-۴۴۵.
- تبریزی، منصوره (۱۳۹۳)، «تحلیل محتوای کیفی از منظر رویکردهای قیاسی و استقرایی»، علوم اجتماعی (علامه طباطبایی)، ۶۴ (۶۴)، ص ۱۰۵-۱۳۸.
- دبیرخانه کمیسیون بررسی نشریات علمی کشور (۱۳۹۰)، آیین‌نامه تعیین اعتبار نشریات علمی کشور مصوبه ۱۳۹۰/۱۱/۰۸، معاونت پژوهشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (چاپ نشده) قابل دسترسی از:
- رشیدی آشتیانی، اعظم؛ حسن‌لاریجانی، حجت‌الله (۱۳۹۰)، «تحلیل محتوای نشریه‌های علمی-پژوهشی در حوزه موضوعی اقتصاد در سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۸۹»، برنامه‌ریزی و بودجه، ۱۶ (۳)، ص ۱۳۳-۱۵۷.
- رضایت، غلامحسین (۱۳۹۴)، «تحلیل محتوایی و استنادی مقاله‌های چاپ شده در فصلنامه پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی»، پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، ۲۳ (۲۶)، ص ۱۰۵-۱۳۸.
- ریاحی‌نیا، نصرت؛ نوایی‌نژاد، شکوه (۱۳۹۰)، «تحلیل محتوایی و استنادی مقالات فصلنامه تحقیقات زنان»، تحقیقات زنان، ۵ (۱)، ص ۹۹-۱۱۱.
- ساروخانی، یافر (۱۳۸۹)، روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- سلطانی، محمدرضا (۱۳۹۳)، «بررسی، تحلیل و ارزیابی مقالات فصلنامه پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی»، (۱۴ شماره)، پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی دانشگاه جامع امام حسین (علیه‌السلام)، ۶ (۲)، ص ۱۸۵-۲۱۴.
- صالحی، کیوان؛ رحیمی، حسین (۱۳۸۵)، «تبیین فرآیند ارزیابی مجلات در مؤسسه اطلاعات علمی» (آی اس آی)، فصلنامه کتاب، ۱۷ (۲)، ص ۱۴۱-۱۶۰.
- ضیایی، علی؛ الهی، علیرضا و یخشوده‌تیا، ایمان (۱۳۹۲)، «تحلیل محتوای مقالات نشریه علوم حرکتی و ورزش دانشگاه خوارزمی»، مدیریت ارتباطات در رسانه‌های ورزشی، ۱ (۳)، ص ۵۲-۶۲.

ضیغمی، رضا؛ یاقری نسامی، معصومه؛ حق دوست اسکونی، فاطمه و نیکروش، منصوره یادآور (۱۳۸۷)، پرستاری ایران، ۲۱ (۵۳)، ص ۴۱-۵۲.

طهماسیان، نگین (۱۳۸۶)، تحلیل محتوای کتاب‌های قصه و داستان کودکان گروه سنی «ب» و «ج» منتشر شده سال‌های ۱۳۸۰-۱۳۸۵ از نظر تأثیر آنها بر درمان ترس و اضطراب و افسردگی کودکان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.

عسگری، بهمن؛ الهی، علیرضا و پورسلطانی زرنندی، حسین (۱۳۹۳)، «تحلیل محتوای مقالات مدیریت ورزشی نشریه پژوهش در علوم ورزشی»، مطالعات مدیریت ورزشی، ۶ (۲۲)، ص ۱۵۵-۱۷۲.

محمدی، مهدی؛ متقی دادگر، امیر و مطهری‌نیا، ایمان (۱۳۹۴)، «تحلیل محتوای مقالات فصلنامه پژوهش‌های فلسفی-کلامی در سال‌های ۱۳۷۸-۱۳۹۱»، پژوهش‌های فلسفی کلامی، ۱۶ (۴)، ص ۱۴۹-۱۷۱.

محمدی‌فر، غلامرضا (دی ۱۳۸۷)، «نگاهی به کاربردهای روش تحلیل محتوا»، پیام پژوهش، ۸ (۸۸)، ص ۲۶-۳۱.

<http://www.msrt.ir/fa/rppc/Pages/Files/ScientificPublicationsCommission.aspx>